

בבניין שבו שוכנת כיום הקונסוליה האיתולקית בירושלים, ברחוב כ"ט בנובמבר: "מביאים את המוצגים, כלומר: שני האקר דחים שנלקחו ממני, רימוניד, רימון ל- הפחדה מסודר בתוך קופסת גפרורים וש- קית עם כדורים... התובע קורא את כתבי האשמה ומרצה באריכות יתרה את פרטי המאסר והיריות. משהתיישב פונה אלי השופט ושואל:

"אתה הינד רפאל בירנבאום?"

"לא — עניתי לתמהונם של השופטים והקהל."

מתתיהו שמואלביץ תובע את הבאתם של הנציבים העליון הבריטי, מפקד המיש- טרה ויוסבראש הסוכנות היהודית כ- עדים \*.

אלא שבית-הדין סרב להזמין את הנציב- העליון, ולשאר העדים לא נמסרה הזמנה. חמש וחצי שעות עמד מתתיהו שמואל- לביץ על רגליו ונשא את נאום ההגנה שלו. על עצמו. בין השאר אמר: "לגופי



מנכ"ל-ימיועך שמואלביץ נשק צדק



שיפרה שמואלביץ נשק קודש

זה חדרו כבר כדורים שלכם ובמקרה לא הרגוני. מחר יכולים אתם להרוג אותי ואין זה חשוב. חשוב הוא הגוף האחר, שלא פגעם בו, ושום פסק-דין שלכם לא יפגע בו. הגוף הזה לא אישי הוא. זהו הרצון הכביר להקים בירושלים זו שלנו את מלכותו של דוד שלנו. את הרצון הזה לא תשברו, לא בטומינגים שלכם ולא בתלית שלכם. זהו רצונה של האומה העברית, והיות ורצון זה יסודו בצדק, על כן אין ספק בניצחוננו. והנשק, אשר אתם שופטים אותי עליו היום, ואשר יכול לקפא את חיי — נשק צדק הוא. נשק קדוש..."

שלוש שעות שקלו שלושת השופטים את דבריו, ולא מצאו שום סיבות מקי- לות... וכעת חבשו השופטים את הכו- בעים, אב בית-הדין פקד על הקהל לקום על רגליו, והקריא: "תוחזר לכלאך ומשם תלקח למקום שבו תתלה בחבל על צווארך עד צאת נשמתך. ואלוהים יקבל את נשי- מתך ברחמים". היה ברצוני לקרוא אליו שהנני מוותר על המלצתו אל האלהים, כי חוששני שהמלצת שופט בריטי עלולה יק להזיק לי, אבל עצרתי. ובמקום זה בירתי את ההימנון הלאומי..."

בכלא הירושלמי קיבל הנידון למוות ולתהליך האדום.

באחד הימים נכנס מפקד כלא יריר- גלים אל תאו של מתתיהו שמואלביץ, שלף יסת נייר וקרא מתוכו: "מפקד הצבא (המשך בעמוד 59)

# במדינה

## העם

### מושל המחוז

#### דון-קישוט שזחם

#### בטחנות-הרוח הפך

#### אנאכרוניזם בחייו

שום אדם בתולדות ישראל לא משך אל עצמו שינאה כה כללית ולוהטת כמו ה- ד"ר דוב יוסף בשנת 1950. ושום אדם לא היה פחות ראוי לכך.

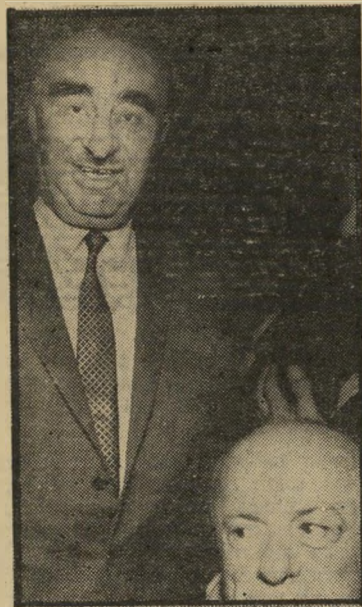
התיאוריה שהגשמתה השניאה את עור- רך-הדין היהודי מקנדה יותר מכל היתה עיקרון "הצנע". היא נשאלה מבריסניה של ימי מילחמת-העולם. יוסף עצמו הגי- שים אותה תחילה בירושלים הרעבה וה- צמאה, בימי המצור בקיץ 1948.

**שבט של כושפים.** ההנהגות של דוב יוסף היו פשוטות: המדינה עניה, היא צריכה לחסוך. הצנע צריך לחול על הכל, בלי הבדל של מעמד. לכן יש להנהיג שיטה של קיצוב קפדני, שיבטיח את ה- מינימום לכל, בעודו מונע זכויות-יתר מבעלי-היכולת.

יוסף הגשים את התיאוריה בכל רחבי ישראל בשנים שבהן כיהן כשר האספקה, בתקופת-הכהונה של הכנסת הראשונה. הוא עשה זאת בדרך הישרה, בלי חוכ- מות, בלי יחסי-ציבור, בלי הומור. גישתו היתה זו של מושל-מחוז בריטי אידיאליסטי טי, החולש על שבט כושי במרכז אפרי- קה. הוא הבין שאין לדרוש מן הכושים לדעת מה טוב בשבילם. הוא גם לא ציפה לתודה מהם. הוא פשט עשה את אשר היה נחוץ, לדעתו, מבלי לשאול איש. לרוע מזלו של יוסף, הישראלים של ראשית שנות ה-50 לא היו כושים. הם לא היו מוכנים לצנע. הם רצו להשיג כל טוב, ובמהירות. הם מאסו בפניקסיה-תחל-ו- שים, ברהיטי-לכל, בחובות-הצנע.

השוק השחור פרח. גדולי המדינה ער-ו כו סעודות-שחיתות במיסעדות שחורות. הכל רימו והפרו את החוק. האידיאליזם של דוב יוסף התנגם בו. הוא נראה כדון- קישוט, הלוחם בטחנות-הרוח של החומר- גות הישראלית החדשה.

התוצאה נרשמה ביום הבחירות. אומנם, מיפלגתו של דוב יוסף, מפא"י, ירדה רק במנדאט אחד — 46- בכנסת הראשונה



דוב יוסף (1965)

"איכה היתה לזונה..."

ל-45 בכנסת השנייה, אולם הציונים הכל- ליים, שיצאו למלחמה בדוב יוסף (מס' סיק ודי / בשילטון מפא"י) עלו באור- פן דרמאטי, מיד ל-20 מנדאטים, וכעבור זמן הצטרפו לממשלה.

הקאריירה הפוליטית של דוב יוסף מתה, יחד עם רעיון הצנע, החיסכון והחלוקה הצודקת.

**עלון משוכפס.** האידיאליזם של דוב יוסף, שריד מן המאה ה-19 (שנת-הילדה: 1899), הביאה אותו מעיר-מולדתו, מינס- ריאול, לארץ בשלהי מלחמת-העולם הרא- שונה, כחייל הגדודים העבריים בצבא ה- בריטי. או נקרא ברנארד ג'וזף, כמו אחיו,



ח"כ דיין

הובטח לי לדבר"

שלו הוא חושש שזמנו מוגבל, ועל כן הוא רוצה לרשום בעוד מועד את חלקו בהשגת השלום.

מי שסבר כך, תמה בוודאי להיווכח כי משה דיין הפך לפתע חבר-כנסת מן ה- מניין, בשבוע שעבר הקפיד לבוא בכל יום לכנסת, לשבת במליאה, להקשיב גם לדיונים משעממים.

מדוע עשה זאת? על כך לא היתה תשובה.

**קריאות-ביניים.** ביום השני בשבוע בא דיין והקשיב לוויכוח על חוק טכני: הארכת תוקפן של תקנות-לשעת-חירום בשטחים המוחזקים. התנהל ויכוח קצר, שבו הועלו שאלות צדדיות: כיצד לך רואה לשטחים אלה בחוקים, האם היו צרי- כים להחיל עליהם את החוק הישראלי, ועוד.

דיין הפתיע את הח"כים המעטים, ש- טרחו לבוא לדיון, כאשר קם כמה פעמים, ניגש אל אחד המיקרופונים המוצבים עתה באולם (תחת המיקרופונים שעל שולחנות הח"כים, שנסגרו לפי פקודת היו"ר) וק- רא קריאות-ביניים. הוא העיר את תשור- מתילב אנשי-הממשלה לכך שלפי קווי- היסוד של הממשלה אין להחיל את החוק הישראלי על השטחים, כל עוד נמשך משא-ומתן לשלום.

לא היה בכך חידוש, ואיש לא הבין מדוע טרח דיין להשמיע את הערותיו.

**אחרון בתור.** למחרת היום שוב בא דיין למליאה. הפעם נטל את חוברת- הפרוטוקול של היום הקודם, שבה הופיעו קריאות-הביניים שלו. הוא ישב עליהן ב- משך שעה ארוכה, תחילה במליאה ואחר- כך במינון, תיקן וסיגנן את הקריאות, כאילו היו הצהרות מדיניות חשובות ב- יותר.

למחרת היום הועלו בכנסת ארבע הצ- עות לאי-אימון של סיעות המערך, שיי, חד"ש ושל"י, בעניין אילון-מורה. לפי ה- סדר, מנמקים בעלי-ההצעות את הצעותי- הם, אחר-כך עונה עליהן ראש-הממשלה, ואחר-כך משמיעה כל אחת מסיעות-הבית הצהרה, לפי סדר-הגודל של הסיעות.

דיין לא הבין זאת, כאשר סיימו ארבעת המציעים את נאומיהם, והיו"ר קרא ל- ראש-הממשלה להשיב, גיגש דיין למיק- רופון והתלונן: "הובטח לי שאוכל לדר- בר!" שכניו, משה שמיר וגאולה כהן, הסבירו לו שתורו יגיע רק בסוף.

**זוג-זאג אופייני.** אם ציפה מישהו שאחרי הכנות אלה ישמיע דיין הצהרה חשובה, טעה. דבריו היו שיגרתיים: הוא מתנגד ליישוב ליד שכס, אם באילון-מור- רה ואם בתל-כביר, אך הוא מצדד בהתי- נחלות בגדה. הוא מצביע בעד הממשלה מפני שהאמריקאים צימצמו את הסיוע לי- ישראל ביגלל התנגדותם להתנחלות.

היה זה זיג-זאג דיין אופייני, התחכי- מות ללא תפיסה כוללת. קשה היה להבין מדוע ביזבו על כך שלושה ימים.

יתכן שההסבר טמון בדבריו של אחד ממקורביו, שאמר לפני שנים רבות: "אם אין שמו של דיין פופיע בעיתונים במשך כמה ימים רצופים, זה גורם לו למחלה גופנית."

מאחר שאיש אינו רוצה שדיין יחלה, מוטב שינאם במליאת-הכנסת ושיזכה ב- כותרות שמנות — גם אם אין לו מה לחדש.

פילים \* היה עורך-דין מצליח בימי- המנדאט.

חוש-הצדק חסר-הפשרה שלו היה לא פעם בעוכריו. כך גרם במישרין לפרשה שהסעירה את המדינה יותר מכל אחרת. כאשר כיהן כשר-המיסחר-והתעשייה, היה אחד ממקידיו עולה מהוגנריה, עסקן ציוני בשם רודולף ישראל קאסטנר. עוברי- בטל ירושלמי זקן בשם מלכיאל גרינוולד כתב והפיץ עלון משוכפל, שבו העלה את ההאשמה המדהימה שקאסטנר שיתף פעולה עם אדולף אייכמן בהשמדת יהודי הונ- גריה.

העלון עורר גיחוך, ואיש לא היה מת- ייחס אליו כלל, לולא תבע השר יוסף מן הפקיד שלו לנקוט פעולה. לפי תפי- סתו של יוסף, אין חוכמות: מי שמטרי- חים נגדו האשמה כזאת, חייב להודות בה או להגיש תביעת-דיבה. באיר-צון התייר- קאסטנר ליועץ המישפטי, חיים כהן, לה- גיש את המישפט — וכך גרם למפולת. שחשפה פרשה כאובה.

דוב יוסף בוודאי לא העלה על דעתו שהאיש שעשה את הקאריירה שלו במיש- פט זה, עורך-הדין הצעיר בשם שמואל תמיר, סניגורו של גרינוולד, אמן של יחסי-ציבור, יתפוס באחד הימים את מקר- מו כשר-המישפטים.

**אנאכרוניזם.** יוסף עצמו המשיך לכהן בממשלה בתפקידים שונים, שימש כשר- המישפטים עד 1966. בכל הפקידיו נשאר בלא-שינוי: ישר ללא פשרות, מזולזל ב- דעת-הקהל, זר לשיקולים פוליטיים, ליב- רל בתפיסתו, סמכותי בפעולתו.

כאשר נפטר השבוע, כבר היה דוב יו- סף אנאכרוניזם מוחלט. אומנם, מדינת- ישראל הגיעה שוב אל סף תקופת-צנע, כפי שניבא יוסף. אולם הערכים שהוא דגל בהם ושאותם הגשים — חלוקה צו- דקה, אידיאליזם חסר-פשרות, אורח-חיים אישי צנוע לדוגמה, יד חזקה במילוי תפי- קדי השילטון, אי-החנופה לציבור — נעלמו מן הוירה הפוליטית בישראל.

השר המצוי בראשית שנות ה-80' היה הליפך הגמור מן האידיאל של דוב יו- סף: רודף אחר פופולריות זולה, אמן של יחסי-ציבור, חבר במעמד בעל זכויות-יתר מופלגות ובלתי-נאמן לחלוטין לעמיתיו.

ביום מותו, כבר היה דוב יוסף שייך לעבר רחוק. האיש שהכתיר את סיפרו על מצור-ירושלים בשם קרייה נאמנה סבר בוודאי כי הפסוק המלא מתאים עתה ל- מדינה כולה: "איכה היתה לזונה קרייה נאמנה..."

## הכנסת

### רפואה מונעת

#### דיין בא, קרא

#### קריאות-ביניים, ונאם

#### לשם מה?

"הוא רוצה לפרוש ולכתוב ספר", אמרו יודע-ידי, כאשר התפטר משה דיין מ- תפקידו כשר-החוק. "אחרי גיטו-החסר-טן

\* פיליפ ג'וזף, שהגן בין השאר על שלמה ברייטמן, היהודי הראשון שנתלה בימי המנדאט, היה גדול עורכי-הדין בתל- אביב, אז ירד חזרה לקנדה. \*\* ישעיהו, פרק א'